

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ПОДУНАВКА

Бр. 23.

ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА 6 1 Ф. 15 К.

НОВЫЙ ТЕЧАЙ.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУББОТЕ У ВЕЧЕ.

1857.

27. Септемвриј у Београду.

Вече се спушта тихо спокойно,
Те ноће паде крило уморно;
Београд трепти, миръ свуда влада,
А ветра с' диже шумъ са запада.
Пољ прелъ градомъ мрачна ноћ тишти,
Крозъ таму нешто жалостно пишти.
Злослуте л' птице несрећу виде,
На крилма ветра беднимъ што иде? —

Ко се то тамо страшноливо краде,
Безбрижни кадъ се беседомъ сладе,
Ноћи кадъ дуге тераю скуку
И другу стиска искреностъ руку? —
Обзире с' често, стане и слуша,
К'о нечастивый духъ да га куша. —
Пластови прете сенкомъ съ висине,
А нѣга скривше суморне тмине.

Западъ се мршти, облакъ се диже,
Одѹа ступа ближе и ближе;
Гдекога срце злослутно стрепи,
А побожнога молитва крепи. —
Калемейданомъ јукъ се ори,
К'о да се бедный съ несрећомъ бори;
Пушка за пушкомъ сева и пуца,
А людско срце съ трепетомъ куца.

Добоши бию, вика се диже,
Те „ватра! ватра!“ ближе све стиже,
Наопако звона народу гласе
И свуда буде стра и ужасе,
Зданія светла, небо првено,
Кодъ града букти сложено сено;
Пламень се валя, огњено море —
У непео градъ ће пасти до зоре!

Гомиломъ народъ къ пожару лети,
А пламень жешће бесиломъ прети;
Кукаю жене, дечица вриште,
Опасностъ скоре помоћи иште;
Родитељ збуњивъ дечичу тражи,
Разплаканъ тужну супругу блажи;
Другови лете несрећномъ другу,
Те съ нѣмъ опасностъ деле и тугу.

Кророви с' руше, вода се лие,
До неба пламень съ димомъ се вѣе.
Несрећникъ скрушенъ Богу се моли:
„Ахъ, Боже! дажду изъ неба проли!“
Дуне ли северъ, — надежда паде,
Ужасне небо гледаће јаде;
Зора кадъ руина почне да свиће,
Стотине бедны просјаци быће.

Ко ће уздржат' пламено море!
Какве л' да с' руке съ томъ силомъ боре,
Где самый угледъ прси стеснява
И мудра где се збуноје глава!
„Спасите животъ, одъ срца чеда!“
У страу веле браћа намъ беда,
Радо помажу, тѣше и блаже,
Добротомъ на плачь срце намъ драже.

Другови врли! — Богъ некъ вамъ плати!
Доброту вашу суза, где! прати,
Топла, ахъ! суза тронута срца,
За вама врлимъ верно што куца.
Несрећа срце свалада није,
А сузе збогъ васъ — потокомъ лие.
Таква е сила вѣрнога дела!
Са срцемъ га е природа сплела.

Господъ ал' срца скрушена брани
И кровомъ крила немоћне храни.
Несрећи Господъ гњиванъ се јави
На супротъ силомъ огню се стави. — —
Господи! спасењ славу Ти пое
И скрушенъ име проноси Твоје!
Скромный љу Т' невацъ хвалит' до гроба;
Непрезри чувство Твојега роба! —

Б. МАЛЕНИЊЪ.

Диа Ортолова.

Была е ладна новемберска ноћ, кадъ е ученикъ Јованъ Вирфелъ при слабой светлости лампе седю за своимъ асталомъ, кои е препунъ быо разбаченымъ књигама и рукописима. Часъ е отварао књигу, часъ превртао листове

рукописа, но сваку е опетъ затварао, — никакo му се не дадо учати.

Колико е иначе у изучаваню права прилѣжавао, пакакъ ове ноћи ништа не учинити могао. Некѣй немиръ или странъне е овладао и учинио га неспособнымъ за озбиљно размишљавањ.

Овай стра имао е ипакъ врло снажанъ узрокъ, нетреба му се дакле нимало чудити, ерѣ тада е у Бечу врло мало душа было, кое небы исто осеѣанѣ потресало.

Црна смртъ, оно ужаса пуно, немилу страшило, кое е одъ некогъ времена и надъ Германіомъ своя тамна крила разширило, та ненаситна мора као нека люта гуя веѣ е и веселый гордый Бечъ опасала и съ унищеніемъ му грозила.

Но было е нешто друго, што е іошъ жешѣ Іованово срдце киньило — безнадежна любовъ лепе Ане, кѣри варошкогъ правобранителя, Егидія Ортолфа. Чудновато сравненіе. Оно прво страховита опасность нагле смрти, ово друго неоносанъ животь безъ радости.

Іовановъ отаць, надзиратель државне ковнице быо е искреный пріятель ортолфовъ.

Іованъ и Ана росли су као деца заедно и іошъ у првомъ детинству навикли се едно на друго, но ова детиньска наклоность развіе се доцніе у найиѣжніе унутрашнѣ чувство.

Ортолфъ и Вирфелъ не само што нису ништа противъ ове све више распалюѣ се любви имали, но шта више радовали се у унутрашности своіой, што ѣе пріятельство свое негда новимъ союзомъ утврдити, кадъ наеданпутъ овай последний збогъ неке краѣе у ковници окривлѣнъ буде, а нѣга нестане.

Тада затвори Ортолфъ своя врата предъ Іованомъ и закуне се, да за свогъ живота неѣе дати свою кѣеръ за сина непоштеногъ човека.

У истый ма', кадъ е Іованъ пуиъ тамны мислѣи са столице устао и текъ неколико путѣи онако брижанъ крозь свою потесну собу прошао, отворе се врата и господаръ Удрихъ Шервенгель, нѣговъ газда куѣвный у собу журно уѣе. „Бстели веѣ чули господинъ Іоване?“ запята мовекъ смртно бледъ.

„А шта то?“ одговори Іованъ нешто разсеянъ, почему се мало одъ свогъ ода зауставіо и забунѣногъ човека у бледо лице погледао.

„Црна смртъ е овде,“ ядаше се овай, „а противъ нѣ непомаже никакавъ панцирь, ни чини, ни амайліе. Сви смо изгублѣни. Веѣ се неколико случаева показало. Ахъ я самъ непрестано предсказивао, да ѣе 1349. година несреѣна быти за сиротный Бечъ. Ніе се бадава лане на павловъ данъ земля онако страховито тресла и замке и вароши продрмала, а мое место роѣеня, лепу варошицу Филу у гомиле развалина преобратила. То е было само предсказаніе, али садъ е текъ настала права несреѣна за насъ несреѣне христіане.“

„Та вальда башъ неѣе тако зло быти,“ уѣе му Іованъ у речъ. „У свакомъ случаю морамо нашу судбу свосити.“

„Ахъ,“ тужаше малый, дежмекастый человекъ, кои посве изнуренъ на ону празну столицу седне, „то е жалостна утѣха, кою вы предлагаете. Да, вама е лако. Вы ѣете зачасъ ваше ствари скупити и одъ куге побеѣи. Али я, кудъ ѣу я? Я самъ за Бечъ тако прикованъ, као квака за браву, па ако ме штогодъ слаѣе, онда ѣе мои шесть неяки црвиѣа одъ глади скапати.“

„Ай, а вы се баръ тѣшите, што сте іошъ у снаги и здрави.“

„Садъ, наравно да самъ здравъ, али докле? Та човека стра напада, и самъ незна како, кадъ види, како люди не-престано по сокаци као луди и безсомучни трче, као да имъ се мозакъ упалио. Мени се чисто чини, као да су куге сасвимъ другій изгледъ добыле, да, па юче се іошъ некій метеоръ надъ монастырскимъ тороньомъ монахиняма появлю, кои е сасвимъ као ватреный стубъ изгледао, то су заиста рѣва предсказанія, коя —“

„Вы се сувише плашите, а безъ узрока,“ пресече му Іованъ говоръ. „Ко зна, да ли у той целой беседи има и найманъ истине.“

„Вы іошъ о томе сумняте?“ запята Шервенгель, „вы сте правый неверный Тома, али —“

„Почуй! шта е то?“ запята Іованъ наеданпутъ, ерѣ у истомъ тренутку забруе поедини, засвимъ развучени жалостни звуци, кои су одъ неке віолине долазили.

„Ахъ, то е опетъ будаластый свирачъ,“ одговори Шервенгель; „нисте ништа о нѣму слушали?“

„Ніедно словце.“

„Где човека!“ повиче Шервенгель зачуѣнъ, „а веѣ деца по сокацима знаду приповедати о будаластомъ патрону. Кажу да е онъ одъ отлични родителя, и да е као войникъ подъ царемъ Лудвикомъ воевао. Али една отровомъ напоена стрела, како люди причаю, а пре свега несреѣна любовъ довела га е дотле, те е нешто мало памеѣу помео. Но ипакъ никоме недосаѣуе, а и иде као свакій скроманъ и богобоязливъ человекъ сваке неделѣ и праздника на божію службу, само кадъ е самъ пева чудновате и замршене песме узъ віолину и то често у поноѣи, као то садъ. Преко пута у оной малой куѣници на углу, коя богатомъ куюнціи Валтраму принадлежи, кои му е изъ христіанскогъ сажале-ня исту безплатежно уступіо, будуѣи се осимъ тога и плашю, да самъ унутра нетумарне, садъ онъ обитава сасвимъ усамлѣнъ и проводи свой будаластый занатъ. Погледайте само наполѣ, ма да е ова ноѣ такъ непріятна и бурна, онъ е ипакъ зацело прозоръ отворіо, па пева и свира као какво суште чудовиште наполѣ у бурну ноѣ.“

Іованъ отвори капакъ свогъ прозора и донста угледа при слабой сляности месеца, кои е свое бледе зраке на улицу крозь врло нагло летеѣе облаке баціо, на прозору описане куѣнице єдногъ човека са седомъ лепршаюѣомъ се одъ ветра косомъ, гди као у некомъ беснилу свира и почему е очи немичуѣи се на итеѣе облаке упрео, започне слѣдуюѣе певати:

„Облаци лете брзимъ летомъ
Ко да ій смете нѣнимъ путемъ?“

Драгу ми носе, носе среѣу
Што више, куку, видит' неѣу.
А ветаръ, тужанъ, злоторъ грдный,
Неда имъ станка, те ме киньи.
Крину, мой крину, дивна л' бѣше
Та за царицу ты біяше.

Алѣ ми супарникъ круну скиде,
Па скиптаръ царства съ арфомъ узе.
Па садъ самъ я краљ безъ државе,
Па садъ самъ просякъ вако бледъ старъ

И тражимъ кринку дивна л' бѣше

А синій само гробъ налазимъ.

Увпароуѣе разногласіе, као каква изъ найдубль унутрашности у найвећој туги произнешена вриска заврши чудновату свирку. Месецъ у томъ тренутку сакрѣ се за облаке. Тамна ноћ и ужасна тишина была е на сокаку.

Чудновато тронуть, скоро потрешенъ, затвори Јованъ капакъ свогъ прозора.

После краткогъ разговора са уплашенимъ газдомъ, кои е опетъ пређашній разговоръ наставио и кои разговоръ Јованъ па двоє на троє свршио, остави онај ученика, кои се јошъ збогъ виђеногъ и чувеногъ ніе опоравити могао, и најпосле у тихомъ сну зажелъный покой потражи.

Но текъ што заспи, а већ е предъ њимъ лебдіо бледый ожалосеный изгледъ музиканта, како на отвореномъ прозору свира и како гледа за облацима, кои су као муња дѣтили.

А издалека видіо е онъ на некој пустој ледини еданъ боо кринъ, у чию круницу упрео е месецъ свое бледе зраке, тако, да е тай цвѣтъ врло любко и чудновато светло, чисто съ већомъ милиномъ него и самъ месецъ и шта више, чиніо се, да врло чезнући и жудно усиљава се гледати на бледогъ ноћногъ певача. Но садъ протутњи поредъ крина жестока одуя са валовитимъ облацима и изъ ови шчепа една снажна рука овај цвѣтакъ и жгужвеля га, смртно уздисанъ зачуе спавачъ у своимъ ушима. Па кадъ опетъ онамо погледа, преобразио се лепый кринъ у лепу али бледу жену у беломъ оделу са дугомъ плавомъ косомъ и прекрштенимъ на грудма рукама, еръ она мртва бѣше, а чело главе нѣне седіо е бледый свирачъ са изразомъ лудила на чертама лица и певаше:

„Ахъ! Кринка, кринка, дивна л' бѣше!“

И што е више Јованъ тамо гледао то су му све познатіе биле черте лица лепе самртнице. Ово лице ніе му было странно, морао га е ма гди видити, она лепа округлина, оне танке обрве съ високимъ челомъ, оно узхићавајуће смешенъ око устана, она байна милина сагласія свію чертій све му е познатія бывала, садъ наеданпутъ позна онъ лице, и нечувена туга тако потресе нѣгову унутрашность, да е у сну у гласъ вриснуо, па се пробудіо.

Ликъ оне умрле быо е нѣгове возлюблѣне, нѣгове предраге Ане.

II.

Почемъ е Јованъ сву драгу ноћ безъ сна на своіой постели провео и најпосле јутренъ сунце крозъ саставке нѣговогъ бапка собу осветлило, отвори онъ ове, обуче свое нове аљине, кое е за визите наручіо, тврдо науманъ јошъ еданпутъ посетити Егидія Ортофа негдашнѣгъ пріятеля свога отца.

Онъ е хтео последній путь покушати, небы ли срдце ладногъ и непоколебимогъ човека за себе придобіо садъ, кадъ е тако ужасно време наступило, кое е доиста сва ожесточена срдца ублажити и за помирѣнъ склонитимъ учинити морало.

Кадъ се савршено обукао, остави своју собу и упути се управо у велику удлицу, у којој е кућа ортофова была.

Глава му е была препуна найзамршенимъ сновима и уображеняма, а срдце чезномъ и любави, кадъ е приспео до добро познате куће, предъ капиомъ кое быо е врло разгранатый чокотъ садъ са жутимъ лишћемъ кое е ѣарканимъ јутренѣгъ ветра трептило и опадало, а иначе врежа нѣгова пеняла се у чаровитой гордості чакъ до прозора нѣгове предраге Ане, чиі прозори начичкани бяху саксіјама свакоякогъ цвѣћа. Садъ му се покаже и неочекиванъ а и упрепаштавајућій угледъ.

На каменой клупи предъ вратима сеђаше сиречь старый будаластый свирачъ, у своѣмъ сиротинскомъ капуту са седомъ по лицу разбаченомъ косомъ, съ неяснимъ смешенъмъ дражестну Ану сматрајући, коя е у јутренѣмъ оделу пуна дражести и милине предъ њимъ стаяла и нѣму едну чашу вина пружала.

Тако лепа као данасъ никадъ му се Ана ніе учинила. Приа капица тако е лепо одговарала дражестно углађеной плавој коси милогъ девойчета, око нѣно было е тако поверително и као даница ясно, лице нѣно у своѣмъ блеску младости тако е цвѣтало, кратка аљина тако се любко младчкомъ стасу прилюбила, да е све ово Јована тако занело, да е цео светъ збогъ Ане заборавіо, и ко зна докле бы та нѣгова заборавность трајала, да га ніе гласъ лудогъ свирача изъ овогъ сна пробудіо.

„Фала, фала, мое смирено дете!“ рекне овај, кадъ е чашу изъ мале ручице анине приміо и жудно е устимъ принео. „Фала ти за јутреній напитакъ! Ноћасъ самъ далеко путовао на облацима къ твоіой майки, и она те лепо поздравила.“

„Ахъ вы опетъ бунцате, Валентине,“ рекне Ана свирачу, почемъ јој се една бисерна капля низъ лице скотрля, „моя добра майка давно давно е мртва.“

„Да, доиста мртва,“ продужи Валентинъ, „и за мене много пре, него за тебе нѣжна голубицо. Само ноћу, тада она опетъ оживи. Ахъ, како е то лепо, што е нашъ Господъ Богъ и ноћ створио.“

„Како вамъ е глава?“ запыта га Ана сажальиво, „да вамъ се нису ране позледиле?“

„Где доиста,“ рекне старацъ, „прошле ноћи тако су се упалиле, ху, као ватра тако ме жегле, да я непрестано за неко време бунцати морамъ. Зацело морао самъ и садъ штогодъ будаласто говорити, ед' истина?“

„Та нисте,“ извиняваше га девойче.

„Ахъ опростите,“ настави свирачъ, „вы знате за мое ране, мое люте ране. —“

„Я знамъ, добрый Валентине,“ прекине му Ана говоръ „будите само спокойни и немыслите много о старимъ временима, чуєте ли Валентине, то вамъ ваше яде јошъ више позлеђуе.“

„Я ћу те послушати, моя скромна девойко,“ рекне старацъ дубоко тронуть; „ахъ ты незнашъ како ублажавајући, како добротворно дѣйствуе на мене твоя близкость. — Благодаримъ, по иляду пута благодаримъ ти за јутреній напитокъ, кои ми е твоя милосрдная рука пружила!“ продужи онъ после мале почивке. „Господъ ће те за то наградити.“

После овы речій врати іой чашу, кою е мало помало изпразніо, руке се съ ньомъ па се онда удалы.

Ана пакъ уђе унутра неприметивши Ювана, кои е за особенимъ свирачомъ бленуо, докле га е годъ видити могао и кои се опеть сетіо песме о бледомъ крину и оногъ страовитогъ сна, кои га е прошле ноћи онако ужасно уплашио. Но почемъ се опеть опорави, довати се кwake капійске отвори ову и уђе у кућу.

Онъ се поспе узъ басамаке и закупа на вратима ортолфове собе, изъ кое зачуе доста опоръ гласъ: „Напред!“ Онъ позна гласъ аниногъ отца. Кадъ уђе у собу седіо е правобранитель за своимъ писаћимъ асталомъ, чисто затрпанъ артіяма и документима, а Ана е међутимъ цвеће на прозору заливала и увело лишће кидала.

Стараць овомъ посетомъ као нешто потрешенъ намршти се за еданъ тренутакъ, но одма ипакъ добіе нѣгове физиономія свой пређашній ладный изразъ.

„Где, господињ Юванъ Вирфелъ!“ започне онъ; „каквой околности имамо благодарити за вашу чести достойну посету?“

„Я се усуди,“ замуца Юванъ збунио, а међутимъ е лице анино као пурпуромъ посето покрвенило.

„Мило ми е што насъ се іошъ сећате,“ продужи Ортолфъ. Ана, подай столицу нашемъ госту и одма спреми плаву собу,“ заповеди онъ своіой кѣри, коя одма заповестъ изврши и Ювана брзо но сасвимъ жалостно погледавши собу остави.

„Но есте ли већъ школу свршили?“ запыта Ортолфъ, „смеѣ ли вамъ честитати докторство?“

„Я бы скоро диплому у цепу имао, кадъ небы изпыти у великой школи збогъ ове немиле болести обуставлѣни были.“

„Да, ми живимо у незгодномъ, сажаленя вредномъ времену,“ одговори Ортолфъ; „нашъ е животь свакій часть у опасности.“

„Управо то е“ превати Юванъ, „узрокъ, што самъ се ипакъ усудио незванъ у вашу кућу доћи. Нашъ е животь тако несигуранъ постао, да незнамо, смеѣ ли га и за еданъ тренутакъ нашимъ назвати и да е за свакога найболъ, да са собомъ и са светомъ рачуне заключи. Господињ Ортолфе, вы сте были пріятель могъ несрећногъ отца, я самъ одрастао съ вашомъ миломъ кѣри, дражестномъ Аномъ, и вы сте ме негда радіе имали, него садъ. Пропастъ мога отца збогъ сплеткій неверны пріятеля побудила е и васъ те сте и одъ нѣговогъ сина ваше лице одвратили. Садъ пакъ кадъ ми обоица на краичку ужасне провале стоимо, коя ће насъ можда кои часть прогутати и насъ за навекъ разставити, у овомъ озбиљномъ тренутку я се ипакъ усуђуемъ молити васъ за ону наклоность, кою самъ до скоро одъ васъ у найвећой ерећи уживао. Поклоните ми вашу пређашню любавъ, кою самъ я тако незаслужно као и невино изгубіо. Дайте ми макаръ едну надежду за сапутницу у овымъ даима беде и пропасти; едну изкру оне ублажаваюће надежде, кое кличу вы ми сами негда у прси усадисте.“

„Господињ Юванъ Вирфелъ,“ започне после мале по-

чивке врло озбиљно правобранитель, „што се тиче мое према вама наклоности, я васъ тврдо уверавамъ, да се она ніе ни найманъ променила. Шта више, я умеѣ ценити вашъ душевный напредакъ, као и вашъ нравственный животь и готовъ самъ у свако доба то и словомъ и деломъ посведочити. Али што се тиче одношеня и саюза съ Аномъ, на кою вы као што ми се чини цияте, то вамъ кажемъ безъ околиченя, да бы е радіе видіо у наручю прие смрти, него у наручю мужа, когъ се отаць недостоянъ показао уваженя грађанскогъ дружства.“

„Размслите, господињ правобранителю,“ одговори Юванъ бурю у прсима утишаваюћи, „да доношена противъ могъ отца нису довольно осведочени, да е контролоръ Гролеръ іошъ одавно покушавао нѣга разнимъ сплеткама упропастити, да е —“

„Было како было, име Хайнриха Вирфела е жигосано, и —“

„Господињ Ортолфе!“ повикне Юванъ, коме е ярость изъ очію севала, збогъ чега су му и образи запламтали.

„Опростите,“ прекини му речь Ортолфъ примѣтивши, да е одвише забраздіо у своіой ревности за чешћу свога дома, „моя намера ніе была васъ вређати, почемъ я говоримъ о предметима о коима болъ бы было, да обоица ћутило. Но ипакъ себи припишите, што сте и себе и мене у неприятно станъ довели. Владаймо се,“ продужи мало блажіе, „као што намъ наша одношеня налажу. Нека провиѣнѣ о нама рѣши, шта за нуждно налази, мы ћемо као поштени люди нашой цѣля корачати, па ако башъ мора быти, као такви пропасти. Здравствуйте, господињ Юване! Мы обоица мо-рамо се за ово оно постарати и у редъ довести, збогъ овогъ опасности цуногъ времена, а задржавамо се одъ посла неполезнимъ начиномъ, почемъ еданъ другогъ вређамо неприятнимъ подсећаніемъ прошлости и побуживаніемъ уништене надежде, коя се никадъ изпунити неможе. Съ богомъ! Я се надамъ, да се ми разстаемо безъ мрзости.“

„Богъ ми е сведокъ!“ одговори Юванъ, „да я безъ мрзости одлазимъ, премда съ разцеплѣнимъ срдцемъ.“ После овы речій поклони се правобранителю, кои очевидно тронуть окренуо се баше одъ младогъ човека, па изъ себе изиђе.

У предсобію Ана му дркћући приђе. Юванъ обгрли свое благо у найвећой туги, бурно е къ своимъ прсима прилюбил и еданъ врелый пламенный полюбаць на нѣна румена уста притисне, докъ су међутимъ сузе нѣгове низъ нѣно лице котрляле.

„Юване,“ засца Ана обузета найнесрећніомъ слугнѣномъ, „гди ћемо се опеть видити?“

„Тамо,“ одговори Юванъ подигнувши свое сузне очи къ небу.

„Ана,“ зачуе се изъ собе ортолфове.

„Съ Богомъ на век!“ повикне Юванъ, одтргне се изъ нѣногъ наручія сиђе низъ басамаке као піянь посрћући, долюля се до врата и изиђе изъ куће у коіой му е за свагда срећа саранѣна, надежда уништена и животь у црно завіенъ.

(Продужиће се.)

Казни некадашнѣ и данашнѣ.

Зашто и шта треба казнити и како. Различна мнѣња о томе. — Смертне казни: усекованіе, вешала, утопленіе, метаніемъ у врећу, точакъ, спалиште, сараниваніе жива човека, набіянѣ на колацѣ и т. д. — Неколико примера одвећ страшны гублѣня.

Дуго су се люди препирали, по каквомъ праву и чега ради казни држава преступлѣня, да ли по сили одъ Бога, или на основу ћутѣћи припознатогъ уговора нѣны чланова; да ли збогъ нуждне одбране или збогъ саме правде; да ли ради поправљаня или ради застрашаваня, или да бы преступници невредни были. Но съ овимъ е каогодъ са распромъ о пореклу греха, да ли е овај сиречъ урођенъ или се съ възпитаніемъ добія, да ли е онъ дело Божіе или љаволско. При свемъ томъ, што люди толпко у томъ тумараю и блуде, опетъ грехъ остае на земљи сталанъ, и свакій е уверенъ, да е онъ, или баръ нѣговъ ближњи грешникъ, и премда се немогу математична доказателства положити о казнителномъ праву државе, то опетъ неће ни еданъ помислити, да икаква држава може ма и еданъ данъ прутъ изъ руке бацити.

Но и ако се у томе сви саглашаваю, да су казни преко нуждне, то се опетъ едва и два различна века у томе слажу, шта треба, и како казнити.

Япанци казне лажъ и коцканѣ за новацъ, Карлъ великій казнио е оне, кои су у постне дане месо ели, и кои се нису крстили, Мойсеовъ законъ казнио е и најманѣ обезсвећенѣ суботе, и проклинаѣ отца и матере, а Солонъ и само беспосличенѣ и пиянство смрћу. Напротивъ исламъ допушта многоженство, Грцима и Римљанима бјаше допуштено да своје робове, а старимъ Немцима, да каквогъ разслабленогъ старца убію. Бацанѣ своје деце, или излаганѣ на улици бјаше у старо доба само у Евреа, Египћана и Тебанаца забранѣно, а садъ е едва јошъ у Хини и Индији допуштено. Крадљивацъ имао е одъ Солона смртъ, одъ Ликурга пакъ славу и честь очекивати. Безженство, кое су Грци и Римљани казнили и жигомъ срама жигосали, поставіо е Григорій VII. своѣмъ свештенству као законъ. Браколомство, кое е Спартанска држава закономъ утврдила, казнили су стари Немци спалиштемъ, и Лансѣ и Аспазія у Грка была бы одъ стары Дитмарза у пратњи нѣны еродника жива закопана.

Тако се исто народи и времена неслажу у избору казни. Крадљивацъ дивљачи, кои бы пре обешенъ быо, или бы само уши и носъ изгубіо, садъ се само са краткимъ затворомъ казни. За разбойника тражимо данасъ најтеже казни, докъ стари Германци таквога нису ни као преступника сматрали. Побациванѣ деце, кое су Римљани само као увреду према мужу сматрали, садъ се као преступленѣ противу живота казни, и убилацъ, кога данасъ пушкарамо или вешамо, одкупљивао се у Немаца новцемъ. Повредителъ каквогъ знака на крајии (границы), кои бы данасъ затворомъ платіо, страшно е у Германаца казнѣнъ быо по оцадшнѣмъ закону: „такавъ нека се у земљу до грла укопа, а после нека се четири на оранѣ ненавикнута коня у новъ

плугъ упретну и тако нека преко нѣга доида съ плугомъ прелазе, докъ му се вратъ раломъ неодруби.“

Знајући, да образовани читатели неће сматрати као изгублѣно оно време, кое ће имъ донети вести о обичајима, нравима и законима изъ прошлости, надамъ се, да ћу нѣкову благодарностъ заслужити, ако имъ приповедимъ нешто о казнима изъ повестнице.

Едва ће се наћи какво дѣйствително или уображено зло, кое ніе као казнѣ употреблѣно было. Тако видимо, да су Римљани као казнѣ сматрали, несмети ићи у позориште, и да су Шпартанци за казнѣ лишени были права, смети своју жену другоме позајмити. Шпартанци су были за казнѣ на беспосличенѣ осуђени и за столицу привезани. Постъ, плаканѣ и уздисанѣ бјаше обично црквено испашанѣ, а племићима, кои су што скривили, разсецали су у Германији постолнякъ (Tischtuch), и полагаали имъ лебацъ наопако скренуть.

И сама стварајућа фантазія песника, кои е божествену комедию свеао*), небы могла онолике и онакве грозне смертне казни измислити, као што намъ повестница показуе а нарочито припада старимъ Немцима та слава у измишљаню и срамъ у употреблѣню оваквы грозны мука при смртнимъ казнима. Човекъ се мора стрести и сгрозити одъ описиваня таквы мука, али ипакъ неће бесполезно бити читати ий, да бы едномъ већъ престали хвалити „добра стара времена,“ а да бы благосивљали благость нашегъ доба.

Сеченѣ главе естъ смертна казнѣ, коя е у наше доба као најчовечнија. Ту су казнѣ и Грци и Римљани познавали. Она е у насъ покрај вешала постала и готово е свуда ова (вешала) изгисла. Она е најблагороднија одъ свію, ербо су е главе многи помазаника и великаша облагородиле, као и крвь Конрадѣна и Фридриха Аустрискогъ, Петра Кастиліянца, крвь жена: Хайриха VIII., Маріе Стуртъ, Карла I., Лудвика XVI., Антоанете и други помазаны глава. Стари су Немци ову казнѣ сикиромъ и ударцемъ вршили. Осуђеный метао е вратъ на панъ, сикиру су му затимъ на вратъ полагаали и одозгоръ малѣмъ ударали. Кралѣвима су златномъ сатаромъ главе одсецали. У Англеской и у Прайсской употреблюе се и данасъ сикира, а на другимъ местима, ушла е сабля у употреблѣнѣ, а у Саксоніи, падајућа сабля (Fallschwert). У време прекогъ суда (das Standrecht) извршуе се иста казнѣ пушкомъ, као и при воинчкимъ особама. Овај начинъ убіяня быо е, рекао бы, и Римљанима познатъ, почемъ су кривце стреломъ стреляли.

Манѣ честна, али у толико обичнија была е казнѣ вешаня. Одъ времена Римљана почела су вешала своје претѣће руке по свима странама света ширити, те су и данасъ н. пр. у Англеской и у Аустріи редовна смертна казнѣ. Овима (вешалама) уступи и казнѣ разпинаня, коя е у старо доба обична была, ерѣ Константинъ великій одредіо е, да ни еданъ незаслужуе ону казнѣ, кою е Спасителъ претрпіо. Премда е поступанѣ при вешаню сасвимъ просто,

*) Италианацъ Данте Алигери.

опетъ га е фантазія у старо доба страшнимъ знацима и обичаима пратила. За вешала ніе ма какво дрво употребљавано, већ су бирана била дрва безъ листа и сасушена. Касніе бјаше јавниј друмъ, или, ако е могуће било, разкршће, место, на комъ су вешала подизали, а поноћ бјаше страна, кудъ су окренута била. Осуђенику везивали су на очи прну свезу. Што е кои на више обешенъ био, то е и срамніе било. У среднѣмъ веку постао е обичай, узъ грешника вешати псе или кураке, почемъ су ове животињѣ по својој крадљивости съ крадљивцемъ узпоређивали. Тако е јошгъ године 1462. у Хали еданъ Евреинъ

збогъ крађе стрмоглавце међу два люта пса обешенъ био. Но као право и подиуво удовлетворенѣ сматрало се, кадъ су убицу надъ гробомъ убиеногъ обесили, или кадъ су га као што е у Французској обичај био, изподъ убиенога затрпали. У некимъ местима морао е најмлађиј судацъ дужностъ вешача вршити, и о некимъ владоцима, као о Херцогу Албрехту V. изъ Мекленбурга, о Херцогу Отону изъ Лынебурга, говори се, да су осуђенике собственимъ рукама вешали.

(Свршетакъ слѣдуе.)

Утоплѣнѣ пароброда „Централ-Америка.“

Одъ како се паробродъ „Арктикъ“ у прошлой години утопио, ніе ни една несрећа у Америци тако јако срца потресла и толико саучастіе побудила као утоплѣниј паробродъ „Централ-Америка.“ Зајста су ужасне поединости, које страдаци приповедају и које листови изъ Нью-Јорка саобщавају. На томъ несрећномъ броду возило се 592 човека, кадъ се истый 10. Септ. о. г. изъ Хаване кренуо, и одъ своју овы несрећника спасла се само 173 човека. Сви други, а съ њима и до два милиона долара у злату и сребру, леже на дну мора сарањни. Путници бјашу по већој части люди изъ Калифорніе, кои су са своимъ трудно стеченимъ благомъ својој постойбини ишли, те да своје сроднике поведу, или да плодове својѣ многогодишњи путовања у миру уживају. Кадъ е вода у провалѣномъ броду почела страшно растети, могао си видети, како су се исти изъ Калифорніе люди трудили, да своје благо спасу; они су брижљиво поредъ себе полагали своје злато, да бы га могли са собомъ понети, ако бы се каква спасоносна лађа появила, или су га око себе опасали, да га небы изгубили. Но пошто е опасностъ све то више растла, пошто е најпосле већа часть одъ њи о свомъ избављѣню очаявати почела, онда већ нико ніе на злато мислио. По собама, по клупама и по крову лежало е злато, кое су притяжатели одъ себе одбацили, да ий небы при спасавању тежиномъ својомъ на дно мора свукло; нико се на нѣга ніе ни обзирао, и 20,000 долара, на асталу разтурены, лежали су тако безбедно, као да ий е сто брава затварало. Несрећницама овимъ само е јошгъ една љубавъ къ животу стала била, па опетъ су се у последнѣмъ тренутку тако великодушно и храбро владали, како небы болѣ ни најврстниј у свету люди. Пошто су толико ноћи безуспешно воду црпили, гледали су најпосле мирно, кадъ е капетанъ све жење и сву децу у чамце пренети дао. Ниеданъ се ніе напредъ силомъ провлачио, ниеданъ ніе захтевао, да пре другога спасенъ буде. Гледали су, како бродъ, на комъ су были, полако тоне; свакиј се дочепало чега, што бы га спасти могло и стояли су као неми, кадъ се последниј чамцацъ

одъ брода одтиснуо и кадъ е овај наеданпутъ утонуо. Они, кое су касніе изъ воде спасли, претрпели су самртниј стра'. Море се узколебало, те тако разстави несрећнике, кои су, крепко греда или балвана држећи се, у гомилама међу развалинама брода пловили. Едно га е, као што приповедају, у средъ паклено-црне ноћи чувство о усамљѣности тако силно обузелo, да е намеравао дрво, на комъ е пловіо, одбацити и своевольно утопити се; ал' наеданпутъ смотри, где му се некакавъ пловехій човекъ приближуе. У ономъ ужасномъ тренутку човечіе лице бјаше едино, што е видети желіо, те тако напрегнувши све своје силе, упути се томъ другу на сусреть, кои му се безгласанъ приближаваше; но кадъ му се сасвимъ приближио био, виде предъ собомъ мртваца, когъ су два за пливанѣ одъ мекогъ дрвета (Kork) направљѣна појса на површини одржала. Нѣга е ямачно разслабљѣностъ уморила или стра'. Између многи приповедки, кое намъ исти спасени несрећници причају, најзнаменитія е ова: Я самъ већ четири часа волнама тамо и овамо бацањъ, усамљѣнъ блудіо; никакавъ човечій гласъ недопираше већ до мои ушію, кадъ наеданпутъ зачу гласъ мое матере, која ме пыташе: „Јуни! еси ли ты грождѣ твое сестре пово?“ — Пре 30 година сиречь, као дете одъ 11 година, пово самъ крадомъ неколико гроздова, кои су за мою болестну сестру преправљѣни были, а треба знати, да збогъ тога нисамъ бѣгнѣ био; садъ предъ самимъ гробомъ понови ми се оно исто пытанѣ, кое ми е пре 30 година предложено было, пошто се за последниј 20 година ямачно ниеданпутъ тога догађая нисамъ сетіо. Гласъ е тай изъ гроба дошао. Мени се учинило, да е тай гласъ предсказиванѣ мое близке смрти. Таква упечатљѣни доста су силна, да човеку, кога у тамной ноћи, за какво дрво приљобѣна, волне Океана тамо и овамо бацаю, память одузму и да га у безумлѣ бапе; па опетъ незна се, да е и еданъ одъ овы спасены у безумлѣ пао. Врло ий е мало могло говорити, кадъ су изъ воде извађени были, али су после неколико часова опетъ къ себи дошли.

СМЕЩИЦЕ.

Руска свадба у 18. веку.

Руска царица Ана, која е великолѣпне и раскошъ яко, волела, имала е и шестъ дворски будала, међу којима су тројица на то осуђена била. Да бы едногъ одъ њи изсмејала, дала га е венчати съ најпростиомъ девојкомъ, и за свадбу наредила е шаливу и смешну свечаностъ. Дала е сиречь у врло строгой зими године 1740. палату одъ леда саградити, у којој е посуђе такође одъ леда било, па најпосле и четири топа и две комбаре одъ леда, доста яке, тако, да се неколико пута изъ њи могло пуцати. Изъ губернија морао е сваки Губернаторъ едногъ човека и едну жену у њиовомъ обичномъ ношиву послати. Ови е било више одъ 300, и пролазили су съ младожењомъ и невестомъ, кое е, у великомъ кавезу затворене, слонъ носио, неки на камилама јашући, а други, два и два у саоницама, кое су вукли северни елени, волови, пси, овчони, па најпосле и сами вепрови, поредъ царске палате и крозъ главну улицу вароши. У ахалишту Бирона, Царичиногъ любимца, била е часть спремна, а после су представилне народне игре. Најпосле положили су младенце у креветъ одъ леда, а постављена стража водила е о томе бригу, да истомъ сутраданъ изъ кревета устану.

Најужаснија казнь.

Еданъ дописникъ изъ Хамбурга извео е 30. Декем. 1850. год. изъ неки' Енглеzски' новина, да е Хинезскиј некиј трговацъ збогъ убиства свое жене осуђенъ быо, да е неспаванъ умори. Осуђенъ быо е у тамницу баченъ, где су га по тројица наизменце чували и санъ му свакима могућимъ средствомъ разтеривали. Несрећникъ е овај 19 дана живио, а ни едногъ тренутка ни спавао. Осмога дана спопаде су га тако ужасне муке, да е за смртъ као за највећу милостъ молио.

Страшна битка.

После смрти хунскогъ краја Атиле ни су се могли његови синови Чаба и Аладаръ у деоби великогъ свогъ царства братски намирити. Зато дође до рата. Немци и други одъ Атиле надвладани народи пређу на страну Аладарину, а Хуни остану са Чабомъ. Обадве войске изиђу у полъ кодъ Сикамбрије, или кодъ старогъ Будима, да деле мегданъ. Бой и сеча била е страшна. Петнаестъ дана узастопце тукли су се и крвъ лили, и као што преповедаю историци, крвъ се толика пролила, да е вода дунавска одъ Сикамбрије па до Потенције (данашњѣ Пантелије) била црвена одъ крви людске.

Анекдоте.

— „Ноћасъ самъ сниво, да сте ми дукатъ поклонили, и да самъ одъ госпоје супруге ваше свидену мараму на

поклонъ добио,“ рече едно јутро слуга своје господару. „Сниванъ увекъ противно значенъ има,“ примети му на то господаръ. „Тако и ја судимъ; — зато ћу одъ васъ свилену мараму, а одъ милостиве госпоје дукатъ на поклонъ дойти,“ рекне слуга.

— У време окупације Влашке одъ аустриске войске било е много болестны войника по шпитальима, међу којима се и доста наши граничара налазило. Поморъ био е великъ, но за чудо е било, што е редко кои граничаръ кошти свое у туђини оставити морао, макаръ да су се многи одъ њи разболели били. Заповедникъ такове болнице запыта едно јутро лекара пративши га крозъ шпиталъ, шта е томе узрокъ. „Како небы умирали, кадъ они све попиу што имъ докторъ даде!“ био е одговоръ, али не одъ запитаногъ лекара, већ одъ едногъ граничара, кои е у близо стојењемъ кревету болестанъ лежао.

Логогрифъ

изъ десетъ писмена,

56782: Све на свету има добру и злу своју страну, тако и ја; еръ едина, самъ одъ ползе, а другима на штету; некима самъ необходимо нужно, тако да безъ мене никудъ семаћи немогу, но опетъ имъ досађуемъ. Странанъ самъ синъ природе кадъ до највеће снаге мое дорастимъ; онда брзиномъ мунѣ летимъ по вилаету повальивајући што ми смета, а често и кћерь мое матере натеруемъ да и она страшно разоренъ проузрокуе.

287: Странанъ самъ и злотворанъ, као и пређашњи; али не природа, већ людске су ми страсти родители; да мене и њи небы било, овај бы светъ раемъ постао.

4567: Мушкогъ самъ рода, но лепиј се полъ већма самномъ занима него мушкарци, кои у гордости њиовой слабо за мене маре. Лепъ самъ и невинъ, но кадкадъ и злотворанъ, еръ често подъ мојомъ пријатности криемъ опасанъ отровъ.

482: Што младић и девојка за највећу срећу сматра, тымъ постаемъ ја силнимъ и светимъ. Дужностъ ми е усрећити люде, али редко ми за рукомъ изпадне задатакъ мой подпуно извршити. Но ако ту цѣлъ достигнемъ, онда самъ безсмртанъ.

Цело е: Лепа една речъ, која се у садашњости на жалостъ неможе ни у комъ обзиру на нашъ народниј животъ односити, а најмаиъ на наше школе и књижество.

Разрешенъ загометке у 21. числу:

„Писмени и нотни знаци.“

Разрешенъ ове загометке послао намъ е Г. Парохъ Урошъ Лазаревић у Войки, и Г. Парохъ В. Суботић у Земуну.

Браќъ и Петакъ.

Браќъ. Кажы ми Петаче, зашто се неке стране новине тако яко заузимаю, за саядненѣ Влашке и Молдавѣ?

Петакъ. Што су жељне да те землѣ буду подъ единымъ господаремъ.

Браќъ. Оѣе л' тай господарь носити златну вруну.

Петакъ. Тежко; пре ће имати на глави шилькасть клобукъ одъ

магнета, кои ће га увекъ къ съверу вући.

Петакъ. Ёси л' се већъ оженио, Петаче?

Браќъ. Нисамъ.

Петакъ. А зашто ниси, кадъ си био намѣранъ то да учинишъ?

Браќъ. Ниѣ могло быти, почемъ е онда постъ быо, а женитба се сматра за мрсно ело, кое е у посту забрањено.

Сполинѣмо, да имаде и фалични сокова;

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ ПАТЕ ОДЪ ПРСНО.

Овај се сокъ досада по увераваню найгласовитѣмъ лѣкара у Бечу и Градцу за чудо добаръ показао, а имено противъ

кашми, грине, кѣвнице, промуклогъ гласа, вратоболѣ и грудоболѣ.

Многи, кои су узели тай сокъ, доказую, да немогу быти безъ нѣга и да само нѣбу имаю благодарити, што имъ е одакшана боля и што могу мирно спавати; збогъ благотворногъ дѣйства овај се сокъ најболѣ препоручуе како малой деци, тако и су затворена, и на ѣмла су надписи заедно са подписомъ онога кои производи тай сокъ. — Цѣна е единогоу стакленцета 50 кр. ср.; манѣ одъ два стакленцета немогу се слати. Што се завѣю и пошлю два или четири стаклета, то се рачуна на 20 кр. ср.

Тай сокъ производи I. Пурглайтнеръ, апатекаръ кодъ „елена“ у Градцу, а добити се може у Земуну у апатекѣ кодъ „златногъ орла“ Кара Трешчика.

Wir verkaufen uns gegen alle Falsificats, und bitten neblige Beschreibung der Flaschen zu beherzigen.

Steyrischer KRÄUTER-SAFT

für Brustleidende.

Preis pr. Flasche 50 kr. CM. Woriger als 2 Flaschen werden nicht versandt.

најстаримъ лицама вкусъ му е врло приѣтанъ.

Стакленцета су стейрискогъ бильногъ сова беда, горе дугуљаста и са калайнимъ кашцима на коима као и на стакленцету пише: „Апатека кодъ елена у Градцу“ и „I.P.A.“ добро

(3—26)

ОБЈАВА.

Трговина кодъ „Писма“ у Земуну велико е стовариште разногъ галантерискогъ еспана; особито налази се тамо свакояки кошули како одъ румбургскогъ платна, тако и одъ памука белогъ и фарбаногъ, на продаю. Ко жели кошуля купити, моћи ће иј тамо набавити, и то по ефтиной цени.

ГЛАСИШЦИ

ДРУШТВА СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ У БЕОГРАДУ налазе се кодъ I. К. Сопрона у Земуну на продаю Ко те књиге купити жели, нека се на горшю књижару обрати. Цена е свакој поединой части 30 кр. ср. Ко све части наеданпутъ купи, моћи ће иј за 2 фр. 20 кр. ср. добити.